

Bygder og hjemmestyret

Giv inuit retten til selvbestemmelse

af Thimothæus Poulsen, oversat af Else Poulsen og Kristian Olsen

Det er ganske nødvendigt at have kendskab og viden om de grundlæggende forhold omkring bygdernes administration. Derfor er man nødt til at stifte nærmere bekendtskab med Nalunaarutit, Grønlandsk lovsamling, Serie A fra 1976. Den omhandler kommunalbestyrelsens og bygderådets arbejdsområder – altså de primære retningslinjer for bygdeadministrationen.

På side 42 kapitel 3 kan man læse om kommunalbestyrelsernes kompetenceområder. På side 47 § 47a står følgende skrevet: „Kommunalbestyrelsen kan bemyndige bygderådene, jfr. kap. 39, til at varetage den umiddelbare forvaltning af kommunale anliggender i bygderne.

Stk. 2. Nærmere regler om bygderådene varetagelse af forvaltningen fastsættes i styrelsesvedtægten.“

Da vedtægterne vedrører alle sagsområderne i hele kommunen, og administrationsapparatet findes i byerne (kommunekontorerne), er vi nødt til at ræsonnere, at et kommunalbestyrelsesmedlem fra byen sjældent skænker bygdeproblemerne en tanke i hverdagen. Resultatet er, at vi undertiden ligesom kommer til

at mistænkeliggøre kommunekontorenes personale og deres overordnede. Det er jo vanskeligt at regne ud, i hvor høj grad de har sat sig ind i sagsproblematikken omkring bygdernes saglige ønsker om udvikling. De møder bygdernes problemer via korrespondancer eller ved indtryk gennem besøg i bygderne i ganske få timer. Det viser hvor få muligheder, de har for at sætte sig ind i de praktiske forhold samt reelle planer. Grundet en usmidig administrationsform bliver mange af kommunalbestyrelsens beslutninger inden for kommunen med eventuelle givtige konsekvenser for bygderne ikke til noget. Det skyldes ofte, at bygdernes repræsentanter står meget ensomme og alene i deres anstrengelser for at varetage gennemførelsen af deres forslag. Alle disse forhold bevirker forsinkelser og en bremsende udvikling i bygderne, og for de fleste sagers vedkommende bærer bygdernes anstrengelser sjældent frugt.

Endnu i vore dage praktiserer man følgende tankegang: „Alle initiativerne skal behandles via byens kommunalbestyrelse.“ Beslutningerne vedrørende

Fot.: Mogens S. Koch.

bygderne bliver allesammen vedtaget i *byerne*. Man kan end ikke finde på at gøre det omvendte.

Resultatet af denne forretningsgang har en sådan konsekvens, at anlægs- og reparationsarbejder, som udmærket godt kan klares med stedlig arbejdskraft, udføres af udsendte med meget højere løn – der tænkes f. eks. på reparation af vinduesforsatser, malerarbejder i boligstøttehuse, skorstensfejning eller reparation af bådkaens trapper. De udsendte udfører jo ikke altid perfekt arbejde. Arbejdsgiverne er som regel selverhvervende eller GTO.

Lad os se nærmere på vedtægterne

for bygderåd i Grønland på side 57 kapitel 3. Vedtægterne for bygderåd består i alt af 13 stykker. Ud over de valgtekniske bestemmelser og retningslinjerne for bygderådernes arbejde indeholder de ikke radikale forbedringer specielt med henblik på bygderne. Den mest interessante vedtagelse står at læse i § 77e. Der står skrevet: „Bygderådet varetager efter bemyndigelse fra kommunalbestyrelsen, jfr. § 47a, den umiddelbare forvaltning af kommunale anliggender i bygden.

Stk. 2. Bygderådet kan afgive indstilling til kommunalbestyrelsen om bygdens forhold. Bygderådets udtalelse skal

så vidt muligt indhentes i alle sager, der vedrører bygdens anliggender, og som ikke er henlagt til bygderådets egen afgørelse.“

Denne vedtægt giver ikke helt klare retningslinjer for bygderådets virksomhed og kompetencer. Det bør ellers klart fremgå af vedtægterne, hvilke områder bygderådets formål omfatter, og hvor vidt kompetenceområdet rækker.

Endelig synes man, at der ud fra disse aldrig vil blive skabt en virkelighedsnær udvikling, som bygderådet alene kan stå model til, hvis ikke der bliver etableret en *selvstændig beslutningsmyndighed*; forklaring om bygderådets anvendelsesmuligheder vil end ikke være tilfredsstillende.

Vedtægternes ordlyd som: „Bygderådet kan bemyndiges af kommunalbestyrelsen ...“ kan efter nøjere gransken være vanskelig at fortolke, og i henhold til, hvad jeg er vidende om, er „kan bemyndiges“ blevet flittigt anvendt af kommunalbestyrelsesmedlemmerne fra byen. Kommunalbestyrelsen kan over for bygderådet blive ved med at tale om „kan bemyndiges ...“ uden at handle realistisk.

Ud fra disse forhold har dannelsen af bygderåd ikke haft en reel betydning for bygdebefolkningen. Den eneste positive virkning er, at kommunalbestyrelsesmedlemmet fra bygden har fået mulighed for at diskutere tingene med andre valgte medlemmer fra sin egen bygd. Sådan har det også været, før bygderåd blev etableret. Nu har bygderne mindst 3 og maximum 5 bygderådsrepræsentanter, der holder møder uden selvbestemmelse.

Endelig skal vi kaste et blik på følgende formulering i vedtægterne: „Det skal varetage *almene* interesser i bygden, som har tilknytning til kommunen.“

Da der i mange tilfælde er forskel mellem bygdernes og byernes interesser, vil det være ganske spændende at få indblik i, hvad „almene interesser (arbejder)“ egentlig dækker over. Hvis man anser et vandværk som almen interesse fra bygdens side for i alt op imod 1 mill. kr. i omkostninger, så kan et sådant projekt til gengæld blive væltet af byens kommunalbestyrelsesmedlemmer, hvis projektet ikke behager dem; derved bliver manglende interessefællesskab årsagen til, at et meget vigtigt projekt med uhyre gavnlig virkning bliver afslået. Så vidt jeg er orienteret, har man tidligere forkastet et lignende projektforslag, som ellers kan få en afgørende betydning for etablering af et produktionssted og dets drift i bygden. Det fremgår klart af et sådant eksempel, hvor svage bygdernes repræsentanter er som en minoritet i beslutningsfasen.

Da § 77e endnu indeholder interessante faktorer, og eftersom kommunalbestyrelsesarbejdet praktiseres derefter, skal vi bore lidt mere i det. I *Atuagalluit* læste jeg, at et bygderåd i Sydgrønland havde fået den opgave selv at sørge for snerydning og renovation. Sagen blev behandlet af bygderådet, dvs. tre personer. Tidligere var det kommunalbestyrelsesmedlemmet alene, der var sagsbehandler. Nu behandler tre mennesker deres fælles byrde, men de kan desværre ikke selv skabe behovet for en sådan ordning. Selvom bygderådet måske kan have behov for en anden prioritet, så

må det udføre den givne henstilling. Bygdebefolkningens sparsomme muligheder for selv at træffe beslutningerne i sager, der vedrører dem, er lige så begrænsede som tidligere.

Bygderådet bør egentlig selv have mulighed for at få tildelt et administrationsbeløb af kommunalbestyrelsen til anvendelse til fornuftige investeringer i bygden såsom fangstredskaber, fartøjer, produktionssteder etc. etc. Begrundelsen for fremdragelsen af dette er, at indtægtsmulighederne i bygderne er meget ringere end i byerne, og at bygdebefolkningens opsparingsmuligheder heller ikke er overvældende store. Desforuden er Grønlandsbanken og Bikuben ikke særlig begejstret for at yde lån til bygdebefolkningen på grund af for stor risiko. Dette til trods for at bankerne udnytter bygdebefolkningens indestående i deres handel med penge. På dette område er der ikke en rimelig udjævningsordning, da der i bankerne bør være muligheder for, at alle mennesker kan låne penge i forhold til indsatsen.

Følgende ordning kan godt blive realiseret over for bygderne inden for hjemmestyret!

En fortsat ignorerende holdning over for bygdebefolkningen kan ikke praktiseres i hjemmestyrets regi, da en sådan holdning vil stride imod bygdernes drift og ønsket om et fremtidigt udviklingsarbejde. Det er indtil vore dage nødvendigt at have bygdemæssig placering, hvor fangstdyrene er inden for overskuelig rækkevidde, desuden er det påkrævet i vort land med en enorm vidtstrakt kyst at etablere erhvervsudvikling.

Fot.: Mogens S. Koch.

Den side af udviklingen er ikke så udbygget, fordi folk, selvom de udmærket er klar over mulighederne (*regnskab*, planlægning etc.), behøver viden og tilrettelægning.

Gennem uddannelse af rådgivere for bygdebefolkningen i de ovennævnte meget væsentlige problemer, hvor der meget ofte eksisterer stærke behov, kan man forsøge at overvinde vanskelighederne ved overførsel af paratviden inden for produktion. Man må jo påregne, at rådgiverne bliver ansat i bygderne efter uddannelsen. Endelig bør der planlægges en særlig ordning over for bygdebefolkningen ved at lade dem høste erfaringer i de eksisterende produktionssteder samtidig med man giver dem en boglig viden.

Et produktionsapparat er grundlæggende for livets opretholdelse. Hvis ikke der findes et erhvervsliv, kan menneskene ikke eksistere og udvikle sig. Menneskenes kamp for at opretholde livet ud fra de levende ressourcer eksisterer også i vort land, lige som i andre dele af

verden, men mulighederne for erhvervsmæssige etableringer i byer og bygder er endnu ikke udviklet intensivt med fuld kapacitet. Derfor drager Kalaallit endnu ikke fuldt ud nytte af naturressourcerne, så de kan blive anvendt til glæde for Kalaallit.

Det vil være rigtigt at overveje at give bygderne selvstændighed inden for hjemmestyret. Nu bør kommunalbestyrelser, kommunernes landsforening, landsrådet og alle Kalaallit være med i planlægningen af dette mål.

Ved opnåelse af selvstændighed i bygderne kan bygderådet først opnå at få en beslutningsmyndighed. For at en sådan beslutning kan ratificeres, kræves der mindst følgende:

a) At bygderådet selv henvender sig direkte til landstinget vedrørende etablering og ønsker etc. etc. uden indblanding af medlemmerne i den by, som har beslutningsmajoriteten. Som det er praksis i dag har bygdebefolkningen i sager, der er af stor vigtighed for bygden, og som behandles i de forskellige udvalg, ikke en ærlig chance for at præge beslutningerne fra starten af. Såfremt følgende vigtig konsekvens ikke kan vedtages, at bygderådet selv henvender sig direkte til myndighederne, vil ovennævnte skævheder finde sted.

b) At bygderådet planlægger selv i henhold til de eksisterende behov i bygderne.

c) At bygderådet selv vedtager og administrerer de eksterne behov i henhold til bygdens realitetsbetonede krav. Med eksterne behov menes penge og folk, der har specialviden inden for ganske bestemte arbejdsområder.

Bygderne er fra „arilds tid“ blevet regnet for afsidesbeliggende beboelsesområder, og deres behandling af myndighederne kan betragtes som værende hensynsløs. Manglende hensyntagen kan for de fleste bygders vedkommende have været en fordel, da man kan sige, at bygderne har fået en mere selvstændig kulturel og erhvervsmæssig udvikling end byerne. Medens en sådan selvstændighed endnu har sin eksistens, bør man inden for hjemmestyret udnytte den yderligere med tilbundsgående virkning, hvis ikke, så mister vi alt for mange kræfter. Skal man stræbe efter dette, er det tvingende nødvendigt, at Kalaallit er med i debatten og i dens udformning uden deltagelse af de få „tilsyneladende intelligente“, som vi er så vant til. Når man ser tilbage på vort lands historie, er de få menneskers udformning af tingene for grov, og vi ved, at den altid har taget fejl – lad os nu dennegang alle ...